

I

Hur skolan blev jämlik

En generation har passerat sedan friskolereformen blev verklighet i början av 1990-talet. Det är så lång tid att de flesta har glömt bort hur vi hade det i Sverige innan valfriheten på olika samhällsområden blev verklighet. Glömt är det stora missnöje som fanns över att vara hänvisad till förbestämda konsumentval och glömd är vanmakten över tvånget inför stora livsval gällande till exempel vård och skola. Och glömt är att den som arbetade i välfärdssektorn ofta var hänvisad till en enda offentlig arbetsgivare.

Valfrihetsrevolutionen har varit så framgångsrik att många har glömt motiven till den. Få är idag beredda att åter tvingas in i det gamla förmyndarsamhället där politiker och myndigheter avgör människors personliga val. Ändå är valfriheten hotad. Den hotas av en rad aktuella politiska förslag som samlas under Socialdemokraternas nya mantra ”Vi ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen”. Om de genomförs kommer valfriheten att vara förlorad. Valfrihet eller ej – det är det som nu är den principiella stridsfrågan i svensk politik.

I denna essä ska jag genomlysna hur skolan är ett exempel på hur valfriheten är hotad. Sverige kan sedan friskolereformen stoltsera med att vem som helst kan välja den skola man önskar, utan att det kostar något. Det är en valfrihet som ger alla oavsett social och ekonomisk

bakgrund möjlighet att välja – och innebär därmed ett skifte från den tid när det endast var de rika som hade möjlighet att välja skola för sina barn. En del av det gamla klassamhället undanröjdes med friskolan.

Den egenmakten och den vunna reformen är enligt min mening värd att värna. Men idag är den hotad och kampanjerna mot friskolorna tar sig nya uttryck. Allt oftare hör vi hur friskolan får epitet ”skolexperimentet” – en retorik som vill föra tanken till att det snart ska avslutas, till att den tre decennier gamla friskolan blott är en parentes.

II

Friskolans framgångar provocerar

Friskolor har blivit en enastående framgång - mer än man kunde tänka sig inledningsvis. Det finns idag ett brett register av friskolor vid sidan av de kommunala som är fortsatt dominerande. En del friskolor tillhör de mindre och har ganska få elever. Andra friskolor har vuxit sig stora. En delförklaring till framgången är att många kommuner önskar att de ska etablera sig hos dem därför att de anser att friskolan är viktigt komplement till den kommunala. En annan och viktig delförklaring till framgången är att många elever av olika skäl vill gå där. Långa köer är det främsta beviset på denna popularitet.

Det är uppenbart att friskolornas framgångar provocerar dess kritiker och att man söker olika motiv och argument för att begränsa dem.

Ett motiv framställs i debatten som att ursprungstanken med friskolereformen gått förlorad. Att det från start handlade om att ge någon stiftelse här och där med särskilda pedagogiska idéer en möjlighet att etablera sig. Men, menar man, med tiden har drivna entreprenörer fått vittring på möjligheter att profitera på systemet med skolpeng och därför inlett en *exploatering av kommunens resurser*.

Det är en kritik som på ett närmast kränkande sätt reducerar friskolan till att vara en vinstmaskin. Man ignorerar att det bakom drivkraften att starta, driva och utveckla en skola finns pedagoger med ett brinnande intresse och engagemang för att ge barn möjlighet till en bättre skola och därmed skapa förutsättningar för en framtid med goda livsmöjligheter.

Kritiken utgår ofta från en förklaringsmodell som inte har rum för en positiv skildring av en skolentreprenörs pedagogiska och humanistiska drivkrafter. Den har inte heller plats att erkänna att en skola som är populär tack vare ett genomtänkt pedagogiskt koncept, får så stor efterfrågan, att det krävs nya skolor. Och den som beskriver friskolan som en vinstmaskin vill för sitt liv inte medge att en skolkoncern har helt andra förutsättningar att arbeta långsiktigt, än en mindre och enstaka skola.

Verkligheten är dock ofta en annan än kritikernas förklaringsmodell. Många kommuner önskar som nämnts kunna erbjuda en friskola. Det gäller inte minst kommuner som vill växa. Ett exempel är Skellefteå

med en expansion invånarna knappt kunde fantisera om för några år sedan. Sedan Northvolts etablering, har kommunen önskat att Internationella Engelska skolan (IES) ska starta där. Det gör de för att de vet att de inte får kvalificerad arbetskraft till kommunen om det inte finns en attraktiv skola för familjer.

Det är inte detsamma som att skolan i kommunal regi är dålig. Det är den inte. Men många kommunala skolor – särskilt i socialt utsatta områden - dras av olika orsaker med stora ordningsproblem. Det bekräftas av att det är kommunala skolor som står för huvuddelen av vitesförelägganden därför att man inte levt upp till kraven.¹ Att erbjuda ordning och studiero har därför blivit en viktig pedagogisk dimension och vad som kan beskrivas som en nisch för olika friskolor. Deras framgång kan till viss del förklaras med att de är konsekventa när det gäller genomförandet av sin pedagogiska inriktning.

III

Konkursdrabbad friskola tas som intäkt för systemets svaghet

Ett ytterligare argument som ofta används mot friskolan utgår från att några skolkoncerner har gått i konkurs, vilket inte kan hända en kommunal skola. Koncernen John Bauerskolan är ett exempel som ofta tas upp. Det beskrivs då som att det var den enskilda kommunen som fick ta emot alla elever som gick på John Bauers skolor i landet. I beskrivningen ingår att eleverna fick byta skola; man ser framför sig

¹ Skolinspektionen vitesförelägganden 2011-2021 visar att 75% av viten rörde offentliga skolor.
<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/statistik/statistik-over-viten/>

hur de pressades in i överfulla kommunala klassrum. Sanningen är dock en annan: Merparten av eleverna kunde gå kvar på skolan, fast i ny regi. Stadsmissionen tog över skolorna i sex kommuner, där de idag heter Grillska gymnasiet, sju skolor i Nacka övertogs av AcadeMedia, det nybildade Fria Läroverken övertog skolorna i fyra andra kommuner. Karl-Oskarskolan tog över skolorna i fyra kommuner, Stenstansgymnasiet tog över i två kommuner och Lärande i Sverige AB i två kommuner.

De kommuner där John Bauerkoncernen varit etablerad stod långtifrån ensamma när det gällde att lösa problemen. Friskolorna bidrog i hög grad. Sannolikt var det så att det stora flertalet elever valde att stanna kvar på sin friskola. Det är således ett överdrivet påstående att kommunerna fick bära ansvaret efter koncernens konkurs.

IV

Vinst är stöld och vinst är fult

Den avgörande kritiken mot friskolan utgår från att vinst är stöld och att vinst är fult. Det skapas vrångbilder av att friskolans pengar förs ut ur landet bortom all kontroll, pengar som egentligen tillhör kommunen och dess skattebetare. För vänstern är striden mot vinst en moralisk fråga. Det får inte finnas annat än altruism i drivkraften bakom företag inom vård och skola. En gång i tiden innebar den synen att sjuksköterskans arbete betraktades som ett kall vilket förklarar att sjuksköterskor tvingats föra en tuff kamp för högre löner.

Det är en kritik som är helt oförstående inför vinstens roll i en framgångsrik verksamhet. Det är den som gör det möjligt att skapa ekonomiskt bärande verksamheter på längre sikt och att möjliggöra investeringar för framtiden. Att klara ekonomiska påfrestningar är dessutom ett skarpt krav sedan 2019.²

Vänstern förbiser också det rimliga i att en del av vinsten ger avkastning på kapital som ägare har investerat. Det måste understrykas att aktieägande tillför kapital och därmed bidrar till utvecklingen av skolan och dess verksamheter. Det är förvånande att inte heller borgerliga politiker står upp för vinstens roll, utan riskerar med sin vaghet att stämma in i vänsterns perspektiv.

Men striden mot vinst är inte konsekvent. Magdalena Andersson vill inte ta över den demokratiska kontrollen över andra aktörer som gör affärer med stat och kommun. Att göra vinst inom andra områden än vård och skola är okej. Byggföretag, anläggare av vägar och avlopp samt IT-konsulter får göra vinst, men inte företag inom välfärdssektorn. Då förvandlas det som är rimligt och accepterat till ”stöld” från kommunens verksamhet.

Vänstern och allt oftare liberala skribenter utan liberal kompass skjuter in sig på friskolornas framgångar i sin kritik – att de är ett hot mot kommunens verksamhet. Man menar enkelt uttryckt att friskolan stjälar andelar av den kommunala verksamheten. Ur ett socialistiskt – men inte liberalt - perspektiv är det helt logiskt. Bärande

² Skolinspektionen: Ägar- och ledningsprövningen ställer krav på enskilda huvudmäns ledning och ekonomisk bärighet över tid. <https://www.skolinspektionen.se/tillstand/fristaende-skola/agar--och-ledningsprovning/>

argumentation är att de pengar som är våra gemensamma resurser läcker ut ur systemet. Det är ett perspektiv som helt utgår från att skattepengar endast bör finansiera kommunalt drivna verksamheter inom välfärdssektorn.

Men märk väl: Det är en kritik som undviker att angripa principen om valfrihet. Det är inte en slump. Kritikerna inser och vet att valfrihet är ett etablerat och mycket framgångsrikt koncept. Så etablerat att det betraktas som självklart.

Retoriskt löser kritikerna den frågan genom att ständigt upprepa mantrat: *”Vi värnar valfriheten, men...”* Och därefter läggs förslag som långsamt kommer att ta kål på verksamheten. Att värna valfriheten blir endast en retorisk kuliss som ska dölja att rätten att välja i själva verket undergrävs.

V

Argumentationen har fått vingar och politiker behöver få sammanhanget klart för sig

Biträdande rektorn och skoldebattören Linnéa Lindquist är aktuell med rapporten Nyckeln till skolans finansiering, som presenterades på Berättarministeriet i Göteborg den 12 maj. Rapportens perspektiv är uteslutande kommunens och den kommunala skolans. Låt mig inledningsvis konstatera att den innehåller förtjänstfulla reflektioner

över skolnämndernas arbete och hur de politiska målen formuleras i de kommunala budgeterna.

En poäng som bör uppmärksammas är att Linnéa Lindquist identifierat hela 86 olika modeller för att fördela strukturersättning utifrån socioekonomiskt index. Att kommuner ”labbar” med Skolverkets faktorer som man utgår från när index beräknas och att det saknas utvärdering gällande strukturfördelningens effekter. Har de överhuvudtaget avsedd verkan? Det är iakttagelse som bör studeras vidare. Dock är detta endast ett sidospår i rapporten.

Rapportens huvudförslag är att skolpengen måste minska för friskolor. Syftet är att ge ytterligare argument till varför friskolan, enligt Linnea Lindquist, är ett hot mot den kommunala skolan.

Minskad skolpeng för friskolor är ett förslag som härrör ur utredningen ”En mer likvärdig skola”³: Här föreslås detta och därefter lades det fram som ett förslag av regeringen. Begreppet minskad skolpeng till friskolor är dock alltför avslöjande när man samtidigt hyllar principen om valfrihet, så nu kallas förslaget genomgående för ”att kompensera de kommunala skolorna för deras *ofinansierade utbudsansvar*”. Det föreslås därför av regeringen att friskolor ska erhålla ungefär 10% mindre än den kommunala skolan, vilket då skulle motsvara det som beskrivs som det *ofinansierade utbudsansvaret för kommunen*. Hur man kommit fram till den summan är oklart. Utan tillförlitlig beräkningsgrund som kan debatteras och

³ SOU 2020:28, s.528

diskuteras lägger regeringen således ett förslag som i praktiken innebär att ett antal friskolor måste lägga ner sin verksamhet.

Jag hävdar denna slutsats mot bakgrund av en aktuell beräkning som beskriver effekterna av en sänkt skolpeng. Beräkningen kommer fram till att rörelsemarginalen skulle bli negativ för samtliga friskolor redan vid en sänkning av skolpengen med 8%. En sänkning av skolpengen med 10 % skulle i snitt innebära en minskning av rörelsemarginalen med 5, 6%. Det innebär i klartext att skolverksamheten omöjliggörs.⁴

Dessutom diskuterar rapporten huruvida friskolor redan idag är ojämlikt ersatta, eftersom en kommun idag kan beräkna skolpengen efter att man dragit av för kostnader för administration. Detta sätt att beräkna skolpengen gynnar därmed den kommunala skolan. Och det innebär att friskolor redan idag ligger i snitt 10 000 kr lägre per elev. Underlag för beräkningar är mycket svåra att ta del av, vilket friskolor önskat ändring av.⁵

Hur befintliga friskolor skulle drabbas av en dylik sänkning av skolpengen med 8-10 % diskuterades på ett seminarium som Friskolornas riksförbund arrangerade i slutet av mars 2022. Där deltog båda stora och små friskolor som beskrev hur de skulle drabbas av sänkt skolpeng. Mönstret detsamma: samtliga aktörer drabbas hårt av sänkning. Även stora skolkoncerner kommer att drabbas negativt av

⁴ <https://www.almega.se/app/uploads/2022/04/hur-paverkas-friskolor-av-sankt-skolpeng.pdf>

⁵ <https://www.dagensjuridik.se/debatt/debatt-friskolors-villkor-ar-felaktigt-beskrivna/>

minskad ersättning, även om de skulle stå emot försvagningen en längre tid än en enstaka, liten friskola.

Konsekvenserna av en sänkning av skolpengen avfärdas minst sagt svepande i Linnea Lindquists rapport med följande: ”*Skolkoncernerna som har många och stora skolenheter kommer inte att drabbas av differentierad skolpeng i den bemärkelsen att de kommer att behöva avveckla sin verksamhet. Om någon huvudman väljer att avveckla sin verksamhet när skolpengen differentieras så är det den huvudmannen som ska stå till svars för sitt beslut.*”⁶

Hela resonemanget bygger på utgångspunkten att skolkoncernerna endast är ute efter vinst. Det illustrerar hur de skolor som är viktiga för valfrihet fränkänns någon som helst form av drivkraft i engagemang för skolan och barnen. Beskrivningen traderas friskt - även som underhållning dolt bakom satir i SvT.⁷

Det finns ytterligare en fara i detta, nämligen att man samtidigt drar medarbetarna inom friskolorna över samma kam. Även de riskerar i debatten att smittas av den här synen på stora skolkoncerner och kanske till slut måste ställa sig frågan om varför de jobbar där överhuvudtaget? Det gör något med människor att bli misstänkliggjorda. När man vill försämrå villkoren för friskolor

⁶ Nyckeln till skolans finansiering s.51

⁷ Humorprogrammet Svenska Nyheter 2022-03-25 17.35 min in i avsnitt, Serien Vem mördade skolan? SvT Play våren 2022

drabbar det i första hand eleverna, men det får även den dubbla effekten av att det även drabbar en lärarkår.

Att små friskolor på landsbygden skulle råka illa ut, avfärdas även det i Lindquists rapport med följande skrivning: ”Majoriteten av kommunerna som har glesbygdsområden kompenserar de enskilda huvudmännen på samma villkor som sina egna skolor. Det gör att de minsta huvudmännen kommer att klara sig ekonomiskt när skolpengen differentieras”.⁸ Det är en avslöjande formulering: Det som finns kvar av valfriheten inom skolan är de mindre skolorna på landsbygden. De hänvisas till kommunala politikernas välvilja. Det är föga lugnande för den som vill försvara valfriheten och människors egenmakt.

Linnea Lindquist är till vardags biträdande rektor vid Hammarkulleskolan i Göteborg. Säkert brottas hon liksom andra rektorer såväl inom den kommunala skolan som friskolan med att få pengarna att räcka till. Denna vända blir till ytterligare bränsle när det gäller att hävda bilden av att den kommunala verksamheten läcker pengar till vinstgivande skolor. Rapporten ger exempel på hur extra lästräning med 30 minuter om dagen skulle ge elever med invandrarbakgrund bättre förutsättningar att klara skolan. Det är lätt att instämma i.

Men det är inte detsamma som att friskolan står i vägen för denna möjlighet. Jag vill påstå att den kommunala skolan inte är

⁸ Ibid.

underfinansierad. Det gäller också de skolor som finns i så kallade utsatta områden. Exempelvis får kommuner idag extra statsbidrag för att ta hand om nyanlända elever. Och till bilden hör att skolor i socioekonomiskt utsatta områden får större andel av skolpengen efter fördelning av socioekonomiskt index. Men i svensk offentlighet förefaller mer pengar till verksamheter aldrig räcka till. Lösning heter organisation och för skolans del handlar den organisationen om både ledning och undervisningsmetod. Det finns en anledning till att friskolor som marknadsför sig med ordning och reda har långa köer.

De som vill betona att de kommunala skolorna har ett större ansvar än friskolor, pekar ofta på att friskolor har högre andel elever med föräldrar med eftergymnasial bakgrund – även om friskolor idag har högre andel elever med utländsk bakgrund än man hade förut. Det är en effekt av att val kan göras av dem med kunskap om skolutbudet och insikt i systemet. Därför finns förslag om och praktik av obligatoriskt skolval. Är skolvalet obligatoriskt sker samtidigt information till alla hem om vad man kan välja bland. I Göteborg praktiserades tidigare denna information till alla hem med skolbarn. Förfarandet togs dock bort av nämnden efter bara ett år.

Skillnader mellan familjer är svårt att komma ifrån. De kommer alltid att finnas, varför skolan har ett uppdrag att kompensera för dessa. Skillnaderna mellan skolors resultat är större idag, vilket beror på att de segregerade bostadsområdena har vuxit och antal elever med större behov av stöd därmed ökat. Samt att undervisningsmetoder där eleven

själv får ta stort ansvar gynnar elever från socioekonomiskt starka områden.⁹

I Göteborg har en åtgärd mot skolsegregering och säkring mot underutnyttjande av skollokaler gjorts i och med en ny organisation av skolområden. Mindre skolor har slagits samman med ett större upptagningsområde, vilket gör att alla sorters resurser kan användas effektivare.

När Linnéa Lindquist använder begreppet ”differentierad skolpeng” och frekvent använder uttrycket ”det underfinansierade utbudsansvaret”, finns en tydlig agenda. Den agendan utgår från att begränsa friskolorna med syfte att frigöra resurser till de kommunala skolorna. Att sedan påstå att man är för valfrihet är endast en läpparnas bekännelse.

VI

Raoul Wallenbergskolan i Solna

I rapporten Nyckeln till skolans finansiering finns flera räkneexempel med syfte att skapa bilden av att friskolor gör överskott på de kommunala skolornas bekostnad. Exempelen är fragment av hela bilden, vilket är meningen.

⁹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2021/socioekonomiska-faktorer-kan-paverka-hogstadiellevs-meritvarde/>, samt SOU 2019:65 s.174

Raoul Wallenbergskolan som är etablerad i Järvastaden i Solna är ett exempel som används. Det är en skola som får extra hyresmedel och en beräkning i rapporten får det att framstå som om de skär guld med täljkniv i kommunens budget.

Detta är en typ av exempel som måste genomskådas därför att det växer till en myt i samhällsdebatten. Under läsningen av Linnea Lindquists rapport följer jag därför upp exemplet:

I verkligheten är den extra hyresersättningen en förutsättning för skolans verksamhet efter en överenskommelse med kommunen. Solna kommun kompenserar Raoul Wallenbergskolan för att man byggt en helt ny skola. Kommunens egna skolor är byggda på 50-talet och har därför betydligt lägre kostnader. Järvastaden är ett helt nytt område i Solna. Kommunledningen tog ett inriktningsbeslut att en friskola skulle etablera sig i området och att en privat fastighetsägare och operatör skulle driva verksamheten. Det blev Raoul Wallenbergskolan som fick uppdraget att starta skola och fastighetsbolaget Hemsö som fick uppdraget att bygga och förvalta skolbyggnaden. Hyrestillägget om 4346 kr per elev är en förutsättning för att ekonomin ska gå ihop.

Detta bekräftar Vd Per Egon Johansson i ett uppföljande samtal.¹⁰ Han menar att debatten om friskolor ofta förs utan faktamässig bakgrund.

¹⁰ Telefonsamtal med Raoul Wallenbergskolans Vd Per Egon Johansson 18 maj 2022

Att det till exempel sägs att friskolor fyller sina lokaler till bristningsgränsen. Men så ser verkligheten inte ut. När Raoul Wallenbergskolan var klar kunde den ta in 350 elever år ett. Skolan är byggd för 800 elever, vilket gjorde att skolan har haft 450 tomma platser, vilket de fick betala hyra till Hemsö för. ”Till och med tredje året efter start gick vi med underskott, för att vi tog ansvar för kommunens behov av expansion av skolplatser i den nya Järvastaden. I augusti förra året startades vårt högstadium och där gör vi samma sak: plats för 400 och nu har vi 300 elever. Vi tar inte in några elever till 9:an än, men vi har lång kö. Under det här arbetet så hyr vi även lokaler av kommunen. Vi tar stort ansvar för barnen i Solna. När ersättningen för lokaler räknas fram baseras den på full beläggning, vilket man inte har de tre första åren”, säger Per Egon Johansson.

Linnéa Lindquists rapport hävdar att Raoul Wallenbergskolan gör ett stort överskott genom att ha låg lärartäthet. Läsaren får ta del av en uträkning där Raoul Wallenbergskolan har en lärartäthet om 20,6 elever per lärare, vilket jämförs med kommunens 13,5. Denna jämförelse förvandlas i Linnéa Lindquists rapport till ett *överskott* för Raoul Wallenbergskolan på dryga 19 miljoner per år. Det här överskottet ska alltså uppstå vid en differens mellan antal lärare på friskolan och hos kommunen?¹¹ ” *Raoul Wallenbergskolan får en extra intäkt på 619 389 kr per lärare och år.*”¹² Men i verkligheten finns inte dessa pengar, utan det är en fantasifull beskrivning av hur

¹¹ Jag vill lämna följande reservation: uträkningen är så dunkelt formulerad att den är omöjlig att förstå

¹² Nyckeln till skolans finansiering s.34

många kronor det skiljer mellan antal lärare. Och när skolan får ersättning per lärare, så används ersättningen till den som den är avsedd för: nämligen att betala de anställda lärarnas löner. Avsnittet i rapporten avslutas med *”intäkter som kan användas till expansion”*. Som vore friskolan en invasiv art.

Per Egon Johansson beskriver vidare att Raoul Wallenbergskolan har 28 elever i varje klass, vilket helt enkelt beror på att det är ett sådant högt söktryck till skolan. Skolan har hög andel behöriga lärare (97%) samt en schemalagd fritidsledare till stöd i varje klass, vilket i snitt ger 1,6 lärare per klass. I praktiken är alltså personaltätheten hög. Skolan söker behöriga lärare, men i verkligheten är det svårt, när det inte finns tillräckligt många behöriga lärare. Per Egon Johansson menar vidare att Raoul Wallenbergskolan endast har ett överskott om 3%, vilket skulle innebära en nedläggning om skolpengen sänks. Friskolor får ett schablontillägg för overheadkostnader på 3%. ”Det är inte i närheten av kommunens stab för sin skolverksamhet. Offentliga miljöer har många anställda”, avslutar Per Egon Johansson.

Jag tar upp dessa beräkningar ur Linnea Lindquists rapport därför att de används som slagkraftiga argument bland motståndarna till friskolor. Men i själva verket bygger de på illusorisk matematik. Det finns nu kommuner som ger avslag till förslag om etablering av friskolor mot bakgrund av dylika, illusoriska matematiska uträkningar. Det beskrivs som om kommunen förlorar stora resurser till friskolor, när kommunen i själva verket avlastas både gällande kostnader och ansvar.

VII

Rätten att välja skola – en viktig del av valfriheten

Människors frihet att välja betraktas som nog av de allra flesta som självklar i ett modernt samhälle. Valfrihetsreformerna i början av 1990-talet bidrog till att myndigförklara den enskilda människan. Var och en av oss ska ha möjlighet att fatta beslut i frågor som rör våra liv. Och var och en av oss ska ha möjlighet att välja mer än en arbetsgivare. Det är beslut som inte ska fattas av politiker och myndighetspersoner. Valfriheten inom vård, omsorg och skola är nog så viktig som friheten att välja telefon och vilket bolag man vill resa med. När de offentliga monopolen undanröjdes skapades nya förutsättningar för att förnya tröga organisationer och verksamheter.

Friskolan är en viktig del av valfrihetens samhälle. De ger valfrihet för elever och för lärare att välja arbetsgivare. De bidrar till innovation och förnyelse. Men de som debatterar skolan visar knappast någon nyfikenhet gällande varför friskolan är så framgångsrik, utan avfärdar den som ett problem för den kommunala. De väljer i stället att låta sig provoceras av friskolans framgångar och att skapa en bild av att den tär på den kommunala skolans resurser. Och de presenterar förslag som på ett avgörande sätt skulle omöjliggöra friskolans förutsättningar.

Om de förslag för friskolor som nu drivs av flera partier, understödda av bland andra Linnea Lindquist blir verklighet, kommer endast ett

fåtal friskolor att finnas kvar i framtiden. Förslaget om sänkt skolpeng är ett sådant verktyg som kan vålla den skada som gör att valfriheten sakta dör.

Vi kommer inte runt det faktum att när argumenten kring de förslag som finns granskas, så handlar det till sist endast om man är för eller emot valfrihet. Mot den bakgrunden måste argumenten mot friskolan analyseras och genomskådas.

Det är ingen slump att skolministern Lina Axelsson Kihlblom, Linnea Lindquist och andra debattörer lanserar förslaget om att minska skolpengen för friskolan. De är medvetna om att förslaget om det genomförs innebär slutet för de fristående skolorna. De kommer aldrig mer tillbaka. De blir en historisk parentes.

Och därmed är fältet öppet för att med samma typ av argument angripa valfriheten inom vård och omsorg. Och med samma mantra:

” Vi är för valfrihet men...”

I själva verket handlar det om valfrihetens vara eller inte vara. De borgerliga partier och de liberala ledarsidor som en gång stred mot det socialdemokratiska monopolsamhället måste ställa sig frågan om man vill medverka till att vrida klockan tillbaka flera decennier.

Den avgörande frågan är om principen om valfrihet för alla ska vara en viktig dimension av det moderna samhället eller om plånboken ska

avgöra om människor ska kunna välja skola, vård och omsorg. Ett samhälle där endast de privilegierade har rätten att välja.

Annika Westh